

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Sexta. An Logica sit scientia practica, vel speculativa?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

VI. Logica utens non est scientia sed ars.

Dico 2. Logica utens tam habitualis, quam actualis non est scientia, sed ars. Hæc est Scoti & suorum supra. prob. Quia Logica utens propriè loquendo est habitus quo instructi facillè conficiunt definitiones, divisiones, & argumentationes, juxta præcepta Logicæ docentis, cum ergò circa singularia versetur, & circa res à nobis operabiles, non erit scientia, sed ars, quia ars est habitus cum recta ratione factivus, quia autem non conficit opera externa, sed interna, non erit ars mechanica quæ in operibus externis consumatur, sed liberalis in bonum animi ordinata.

VII. Explicatur Aristoteles.

Dices Aristoteles 6. Eth. cap. 4. dicere videtur quòd ad rationem artis requiratur ut producat opus externum, ergò siquidem utens non producit opus externum, non erit ars. R. explicando Aristotelem cum mirum fuisse locutum de artibus mechanicis, non verò liberalibus, si enim ad artem universim requireretur ut producat opus externum, artes liberales amitterent rationem artis, cum interius præfertim consumuntur, utpotè quæ ordinatæ sunt ad bonum animi, non corporis. Vel dic Aristotelem hoc dixisse pro clariori, ut videlicet magis cognosceremus quid sit praxis, siquidem quòd sensibus exterioribus percipimus facilius capimus. Scotistæ tenentes habitum Logicæ docentis & utentis non esse distinctum satis urgentur & torquentur argumento hoc, nempe: habitus non sunt distincti, sed Logica docens est scientia, ergò & utens, nobis tamen nihil facit utpotè cum vel hanc ob causam admiserim diversos habitus, & maxime per hoc probaverim.

QUÆSTIO VI.

An Logica sit scientia practica, vel speculativa.

I.

Quoniam status quæstionis ejusq; resolutio dependet à noticia quid praxis, quidq; noticia practica sit, idè non inconsultò ante decisionem quæstionis examinabo priùs quid sit praxis? Et an actus intellectus possint esse praxes? Quia si concederetur actus intellectus praxes esse posse, concluderent legitime adversarii scientiam Logicam practicam esse. Unde nota I. Praxin multipliciter sumi ab authoribus, nam primò sumitur latissimè pro operatione cujuscunq; tam internæ, quàm externæ. Secundo strictius pro operatione quæ est in nostra potestate, quæq; potest esse bona, vel vitiosa, ut sunt tam intellectus quam voluntatis & omnium potentiæ sensitiivarum operationes. Tertio strictissimè & est, quando accipitur pro operatione elicità conformitèr ad dictamen rationis & electionem voluntatis, & sic ad eam debet concurrere intellectus ostensivus, finis ipsi voluntati, Hinc differentia magna est inter praxin & notitiam practicam, nam illud dicitur practicum, seu noticia practica quæ dirigit aliquem actum, ille ergò actus qui est directus dicitur esse praxis, verbi gratià ille actus manens in intellectu, Deus est super omnia propter se diligendus est practicus, qui potest dirigere

Multipliciter accipitur praxis.

actum voluntatis nostræ ut actu Deum amet, verbi gratià si voluntas Deum benedictum amando diligeret Deum, non propter omnia, vel non propter se, tunc intellectus posset dicere voluntati, vide voluntas quid agis, non sic Deum amas, nam Deus est super omnia & propter se amandus, quo facto si voluntas sese emèdaret & Deum non amplius inordinate & propter aliud amaret, sed propter seipsum tunc diceretur voluntatis amor praxis, & illud dictamen diceretur noticia & cognitio practica quia direxit actum voluntatis, sic actus amoris praxis diceretur, quia esset actus directus, Notandum tamen, non esse necessarium ut noticia practica semper actu dirigat praxin, sed sufficit quod sit directiva praxeos sicut, ut ignis dicatur calefactivus, non requiritur ut actu semper calefaciat, sed sufficit quod possit calefacere. Advertendum secundo notitiam practicam esse duplicem unam formalem, alteram quæ dicitur virtualitèr practica, noticia formalitèr practica est quæ formalitèr tendit ad directionem praxis, ut Deus est amandus super omnia, vel formalitèr tendit in modum quo bene vel malè fiat praxis, ut scriptura potest sic & sic fieri. Virtualitèr practica est quæ licet non tendat in actualem causationem praxis, aut ejus modum quo bene vel malè fiat, tamen ex illa elici potest praxis, ut Deus est summè perfectus & summè bonus, practica ex hac propositione sequitur ergò amandus. His ergò notatis.

Notitia practica est duplex.

Dico I. Praxin definitur à Scoto quòd sit

actus alterius potentie ab intellectu naturalitèr posterior intellectu, natus elici conformitèr rationi rectæ ad hoc ut sit actus rectus. Ita Doctor q. 4. prologi & omnium Scotistarum D. Thomæ j. 2. q. 57. a. j. Complutensium disp. 1. proem. q. 6. Suarez, &c. Probatur explicando omnes ejus partes, Dicitur enim praxin debere esse actum alterius potentie ab intellectu, quia omnes concedunt intellectum fieri practicum extendendo se ad regulandam & dirigendam praxin, Nec dicendum cum Arriaga & Hurtado frustra & sine ulla auctoritate assignari quod praxis debeat esse alterius potentie ab intellectu, aut nullum hujus rei esse in Aristotele fundamentum, nam utrumq; falsum est quod assumunt, nam auctoritatem sufficientissimam faciunt Realium Scholarum Principes subtilissimus Doctor & Angelicus, quorum primus nunquam subtilissimus esset nisi esset etiam angelicus ut eruditissimus quidam Theologus Arriaga & Hurtadi socius per modum elogii de Scoto scripsit, teste Ambrosio Peuplus; Deinde quoad alterum, miror tam solennes Aristotelis sectatores asserere posse hujus rei nullum esse in Aristotele fundamentum, cum tam in libris de anima 3. cap. 3. t. 50. dicat intellectum practicum esse illum, qui est principium agendi, sed non potest dici quod ille sit intellectus practicus qui est principium agendi actione intellectiva, quia etiam intellectus speculativus est principium agendi tali actione intellectiva, ergò dici debet quod sit ille intellectus practicus qui est principium agendi actione alterius potentie. Dicitur secundo quod praxis debeat

II. definitur praxin.

debeat esse actus posterior intellectu, constat hoc ex Philosopho, nam directum quod directum est naturaliter posterius suo directivo, sicut mensurabile sua mensura, cum mensurabile pendeat a mensura; Per hanc particulam excluduntur actus potentiae nutritivae, & vegetativae, qui non ut fiunt, licet aliquando per accidens illam praesupponant.

III. **Dices.** Potest aliqua praxis praecedere intellectu, ergo non requiritur quod praxis sit posterior actu intellectus, seu intellectu; probatur ant. videre est praxis, sed bene possum aliquid videre antequam intellectus habeat cognitionem seu intellectu meo visus, ut fit quando intellectus alius occupatus est, & oculus aspicit aliqua objecta quod intellectus tamen non advertit, ergo non requiritur quod praxis sit actus intellectu posterior. **Responsum.** (idem dic de aliis sensuum tam exteriorum quam interiorum operationibus) considerari posse dupliciter, una vice prout praecedit intellectu & sic non sunt praxes, altera vice ut sequuntur intellectu & imperantur a voluntate & sic sunt praxes, ex quo patet, quomodo ad argumentum in forma respondere possis & debeas.

IV. **Tertio** Denique additur in definitione quod sit & esse debeat actus elicitus conformiter rationi rectae, ad hoc ut sit actus rectus, pro cuius dicti intelligentia notandum quod notavit Smiling q. 4. prologi & Suarez disp. 44. Met. Sect. 13. n. 27. duplicem posse inveniri rectitudinem in praxi unam moralem, quae est actus aliquis praemio & vita aeterna dignus, alteram artificialem, quae est opus aliquod artificiosum factum, quae duae rectitudines conjunctim & divisim possunt reperiri in praxi. divisim si verbi gratia pictor pingat imaginem artificiosam, sed mala intentione tunc erit in illa operatione & praxi rectitudo artificialis, sed non moralis, e contra vero si pingat turpiter, sed bona intentione tunc erit in praxi rectitudo moralis, sed non artificialis, si vero & artificiosam & bona intentione pingatur imago, tunc inerat operationi & praxi utraque rectitudo. Notandum secundum quod Scotus hic definit praxin tantum bonam (mala etenim praxis non est conformis rectae rationi qualis nimium frequenter datur) & non malam, quod ultimae denotant haec particulae, proinde sine causa Arriaga confurgit contra Scotum, quasi esset mala definitio, supponere namque debuisset Arriaga Scotum tantae simplicitatis non extitisse quantae ipse fuit respectu ingenii Scotici, ut negaret peccaminosa opera praxes esse, sed negavit bonas esse praxes, unde Tartaretus dicit opera mala praxes esse in largiori acceptione, non vero in rigidiore, rationem affert, quia non sunt conformes rationi rectae.

V. **Dico 2.** Nullus actus intellectus, sive praecedens imperium voluntatis, sive subsequens imperia ejus est praxis, prout definitur Scotus. Ita Tart. Faber, Smiling, Rhada, Mastrius &c. Prima pars patet, quia nullus actus intellectus ut praecedit imperium voluntatis est alterius potentiae ab intellectu. Prob. 2. p. Omnis praxis debet esse

actus alterius potentiae ab intellectu, sed nullus actus etiam imperatus si est intellectus, est alterius potentiae ab intellectu, ergo nullus actus intellectus est praxis, & si imperetur, probatur ma. Quia Philosophus. 3. de anima t. 49. dicit intellectum extensione fieri practicum, extendere autem est ut bene notat Pontius hic q. 8. quasi extra se tendere quod stando in actibus intellectus nequaquam verum esset, cum potius diceretur intra se tendere, quod si voluisset Philosophus aequae facile fuisset ipsi dicere intellectum intentione fieri practicum; Confirmatur? Quia eodem modo se habet intellectus in ordine ad speculationem, sicut voluntas ad praxin, sed nullus actus voluntatis est speculatio, ergo nullus actus intellectus erit praxis, quia tantum deberet esse praxis quia ab alio dirigeretur, sed etiam actus voluntatis saepius a se invicem diriguntur, nec tamen qui dirigit est speculativus, ergo nec actus intellectus licet directus ab alio erit praxis, consequenter debet semper esse actus alterius potentiae ab intellectu.

Dices Ex conclusionis probatione patet nullum esse hujus dicti & asserti fundamentum potius quam quod Philosophus dixerit intellectum extensione fieri practicum, sed hoc axioma apud Philosophum non invenitur, ergo ruit totum argumentum, vel omnia arbitrari dicuntur. **Responsum.** negando ma. nam fundamentum supra attuli, & licet defacto in libris Aristotelis hoc axioma non reperitur, forte per incuriam & negligentiam Typographorum omisum est, nam antiqui omnes tanquam Aristotelis citarunt, ut Scotus. D. Thomas &c. Albertus Henricus &c.

Instabis Admissio hoc axiomate tanquam Philosophi, potest illud sufficienter salvari per hoc quod unus actus tendat in alium suum actum illum dirigendo, per hoc enim fiet extensione practicus, verum tamen **Responsum.** hoc non esse proprie extra se tendere sed intra se, & propter hoc nego hoc ad praxin sufficere, nam sicut improprie diceret aliquis me domo exire, si ego ex cubiculo uno in aliud aequum; honestum me transferrem, ita quoque improprie dicit aliquis intellectum extendi, seu extra se exire per hoc quod ex uno, aut per unum suum actum in alterum tendat actum. Ex hac replica oritur ut

Probetur Conclusio secundum. Si praxis non esset vel non esse deberet alterius potentiae ab intellectu nulla daretur scientia speculativa & omnis esset practica, sed hoc non est dicendum ergo, prob. ma. Quia secundum Adversarios sufficit quod unus actus intellectus dirigatur ab altero actu intellectus ad hoc ut actus directus, seu regulatus sit praxis, sed assensus conclusionis scientifica semper dirigitur ab alio actu intellectus, distante conclusionem sic vel sic inferendam, ergo. mi. probatur quia conclusio scientifica distinguitur a iudicio vel saltem ab apprehensione qua syllogizans concipit talem conclusionem esse inferendam sic vel sic. Et hoc est fortissimum argumentum Scotistarum quod convincit nullum actum in-

VI.

VII.

tellectus esse practicum, sed omnem esse speculativum. Attamen.

VIII.

Arguitur Contra Conclus.

Omnis actus regulatus à notitia practica & imperatus à voluntate est praxis, sed multi actus intellectus regulantur à notitia practica & imperantur à voluntate, ergo erunt praxes, Major est Scoti supra; ubi docet actus aliarum potentialium à voluntate imperatos esse praxes: minor prob. actus studendi & speculandi possunt imperari intellectui à voluntate dum efficaciter mandat ut studeas, volo ut naturam humanam speculeris, quo imperio posito sequitur dictamen in intellectu dicendo, nunc est studendum, nunc est speculandum, quia sic voluntas imperat ergo. Respondet Smising, Antonius, Andreas Rhada, Vulpes, non omnem actum à voluntate imperatum esse praxin, sed tantummodo illum qui est actus alterius potentiae ab intellectu: Sed hæc responsio petit principium eum conclusionem pro solutione objectionis ponat. Secundo Respondet Cavellus actum intellectus imperatum à voluntate esse praxin, & si dicas praxis secundum Scotum debet esse alterius potentiae ab intellectu, sed actus imperatus non est alterius potentiae ab intellectu, ergo, tunc responderet nego mi. & dicit illum actum esse alterius potentiae ab intellectu, quia dicit ipse est voluntatis non quidem elicentis, sed imperantis & hæc responsio licet bona videatur, & ut talis approbetur à Fabro Licheto, Bargio, & aliis, melius tamen mihi videtur responderi posse actus intellectus imperatos esse praxes late sumendo praxin, concedo, strictè sumendo, nego, & ideo quando Scotus q.4. prologi definit praxin stricto definivit modo, non tamen voluit actus intellectus ab omni ratione praxis excludere, cum illi actus & dirigibiles & laude & vituperio digni sint. Sed

Instabis, Scotus dicit actus imperatos intellectus non esse praxes, ergo: prob. ant. quia hæc verba habet: cum igitur dicitur intellectio est imperata à voluntate, ergo est praxis, non sequitur, sed, vel est praxis, vel practica. R. hæc verba teste Mastro & Pontio difficillima esse quæ varii vario explicant modo, breviter tamen dico Scotum velle non sequi, esse praxin strictè sumptam, sed sequi esse praxin largo modo sumptam. Veruntamen.

Urgebis Interrogando quomodo ergo sequitur vel est praxis vel practica? ex hoc enim sequi videtur actus intellectus imperatos non modo esse praxes, sed etiam esse notitias practicas R. plus quam decem esse ad hunc Scoti passum responsiones fat difficiles, cum Mastro tamen R. breviter ita se rem habere ut actus intellectus imperati aliquando praxes, aliquando verò practica sint, praxes sunt quando imperat voluntas intellectui aliquam speculationem, quæ regulata & laude vel vituperio digna est. Practica notitia actus intellectus imperatus est, quando voluntas intellectui imperat actionem aliquam non directam, nec laude, vel vituperio dignam, quales actiones voluntas bene imperare potest, quare enim voluntas non possit imperare intellectui ut speculetur Syllogismum debere constare tribus terminis in modo & figura

benè dispositis, quæ actio intellectus nullo modo praxis erit, sed benè practica, quia directiva praxeos, & hæc esse mentem Scoti non obscure ex ejus verbis apparet; quando enim dixit non sequi quod actus intellectus praxes sint, subdit, sed sequitur, ergo vel est praxis vel practica; & reddens rationem ait: ipsa enim nata est denominari quasi accidentaliter à praxi ad quam extensibilis est, non autem est terminus talis extensionis, ecce quod loquatur de cognitione quæ est extensibilis, scilicet directiva & regulativa praxeos.

Ut ergo resolvam quæstionem: IX.

Ante Conclusionem notare oportet primo In disciplinis organicis, ex quarum numero est Logica duplicem esse finem intrinsecum & extrinsecum Intrinsecus finis est qui attingitur ab ipsis facultatibus, extrinsecus est qui ab aliis facultatibus, attingitur sic verbi gratia artis frœni factoria finis intrinsecus est frœnum, extrinsecus qui non à frœnifactoria, sed ab equestri attingitur est directio equi, unde ars finem extrinsecum non attingit nisi objectivè tantum, occasionaliter & valde remotè, sic etiam Logica intrinsecus finis est dare regulas bonæ divisionis, definitionis, & argumentationis, qui finis scilicet ipsa argumentatio, divisio & definitio, quia non attingitur actu exercito ab ipsa Logica docente, sed abutente, idèò actualis & exercita definitio est Logicae docentis finis extrinsecus, quia non attingit exercitam definitionem elicitive, sed tantum occasionaliter & objectivè, seu idealiter, finis autem intrinsecus ut notat Scotus q.3. Prologi duplex est, formalis & objectivus, vel ut alii loquuntur quo & qui? objectivus est qui objicitur alicui arti, seu facultati, sic in frœnifactoria finis objectivus, seu qui est ipsum frœnum; finis intrinsecus formalis, seu quo est perfecta cognitio ipsius frœni, & universaliter perfecta cognitio sui objecti in quacunq; facultate, in Logica verò finis quo, seu formalis intrinsecus in sua latitudine, est cognitio modi, quo diriguntur omnes & singulæ operationes intellectus, finis verò qui & objectivus, est ipse modus cognitus. Notandum 2. Cognitionem speculativam, differre à cognitione practica ex hoc, quòd speculativa finis sit veritas, practica verò opus, seu ex hoc quòd practica ad praxin, speculativa verò ad objectum, ut speculabile, id est, ut merè contemplabile & cognoscibile ordinatur, unde non solum diversimodè denominant proprias cognitiones, sed etiam diversimodè dividunt illas, nam circa objectum speculabile cognitio speculativa denominatur vera, si conformis est illi, & falsa, si sit difformis, cognitio verò practica non dicitur vera vel falsa, sed bona & mala, unde cognitio directæ ab alia cognitione, seu à regulis logicis malè diceretur vera vel falsa, nisi valde improprie, quia hæc dictiones cognitionis practicae & praxis propriae sint.

His notatis Circa id quod principaliter in quæstione queritur quadruplex est sententia, Prima docet Logicam esse scientiam nec tamen esse practicam vel speculativam, sed esse instrumentum ad affluendas utrasque, ita olim sensit noster Gerardus de Odonis apud Fabrum

Duplex est finis disciplinarum.

IX.

XI.

X. Multa sententia circa hoc, an Logica sit scientia practica vel speculativa?

Fabrum & Maltrium & nunc sentit Zabarella lib. 1. de natura Log. cap. 11. & 12. Petrus Niger q. 14. a. 6. quae opinio modo communiter rejicitur, tam quia Aristoteles 3. de an. cap. 10. intellectum adaequatè dividit in practicum & speculativum, & 6. Met. cap. 1. scientiam in practica & speculativam, tum quia cognitio practica & speculativa contradictorias rationes pra se ferunt, vel enim sistit in sola contemplatione veritatis, & sic est speculativa, vel non sistit, sed ordinatur ad opus, & sic est practica, nec datur medium neq; fingi potest absq; eo quod quaestio evadat de nomine. Nec auctoritas Philosophi 1. Top. 9. & 12. à Zabarella adducta videlicet Tria esse problematum genera, alia speculativa, alia practica, alia ex his adminiculantia patrocinatur, quasi per ultima verba intelligatur Logica, quae nec practica sit nec speculativa, nam Aristoteles per problema- ta practica & speculativa intellexit scientias practicas & speculativas reales, per adminiculantia autem intellexit scientiam organicam ministerialem, scilicet Logicam: unde non negavit eam esse aut practica, vel speculativam scientiam, sed tantum esse practicam aut speculativam realem. Secunda sententia est Logicam esse practica & speculativa simul, ita Vasquez 1. p. disp. 8. c. 5. Suarez disp. 44. Met. in fine, Rubius, Hurtadus, Lovanienses, Toletus &c. Tertia sententia est, Logicam esse simpliciter practicam. Ita tenet Venerabilis Inceptor cum suis, Gabriel q. 11. Gregorius q. 5. art. 2. Aureolus, & alii antiqui ex Recentioribus, Fonseca 2. tract. cap. 3. q. 2. sect. 4. Conimb. q. 4. proem. Averfa, Arriaga, disp. 3. sect. 5. Quarta deniq; sententia dicit Logicam pure esse speculativam, ita Scotus, Illustrissimus Hugo, Cavellus, Maltrius, Faber, Pontius, Lichetus & omnes Scotista communiter, ex Thomista Complutenses; de mente D. Thomae non clarè constat, licet ad hanc partem, ut loquuntur Connimbrienses, magis accedere videatur, cum Dialecticam nunquam practicam nominet, nec inter practicas numeret, & in opusculo super Boethium de Trinit. cap. 3. art. 1. asseruerit, Et si Logica non contineatur sub Philosophia ut pars principalis, contineri tamen prout contemplationi instrumenta suppediat. cum qua sententia ad quaestionem tandem Resolutivè

qua licet utriq; actioni & contemplationi sit necessaria, maxime tamen contemplatio perfectionem sibi vindicat veritatis, idèd haec tripartitio non est contraria illi distinctioni qua intelligitur, omne studium sapientiae in actione & contemplatione consistere, ita D. Augustinus in terminis, cujus verba sic clara mihi videntur, ut immeritò indignetur Nebridius contra aliquem Philosophum, qui hunc eundem textum citavit ad demonstrandam Logicam esse scientiam speculativam, nam praeterquam quod congruè explicari posset, veluti explicui supra Aristotelem, ubi dixit esse tria problematum genera, speculativa nimirum, practica, & ex his adminiculantia, clara est ejus mens dum enim dicit tertiam rationalem quae verum à falso determinatur statim subdit quae licet &c. quod clarum est ex connexionem grammaticali, totum quod sequitur ad Logicam referri, ita ut ejus sensus sit, quod licet organica sit disciplina Logica, naturali & morali praemittenda, cum sola tamen contemplationem participat rationem speculationis, & idcirco subdit hanc tripartitionem non esse contrariam illi distinctioni, qua Philosophia in naturalem dividitur & moralem, cum sub naturali comprehendatur, eò quod speculativa sit, quae licet realis non sit, tamen est rationalis non propterea dici nequit quin comprehendere possit sub naturali ut dixi supra. Deniq; licet admitteretur quod intendit Nebridius, nimirum sanctum Doctorem loqui de Physica quasi Physica sibi perfectionem vindicaret veritatis, adhuc non probaret suum intentum scilicet quod Logica sit practico speculativa, imò contrarium, nam sensum faceret quod sola contemplatio vindicaret sibi Logicam, quae per encomium vocatur perfectio veritatis, sicut, libro 3. contra Academicos cap. 17. nominat eam Philosophiae formatricem judicem & perfectricem, & lib. 11. Cit. cap. 15. formam scientiae, rationem indagandae veritatis, scientiam &c. quos textus si diligentius Nebridius examinasset, nunquam mentem sui sancti Institutoris & Magistri in tantum intorsisset, cum tamen ipse fateatur postmodum magis contemplativam esse quam activam. Probatur secundo Ex D. Bernardo lib. 5. de Considerat. cap. 2. ubi dicit *speculativa* (id est cognitio) *Est consideratio se in se colligens, sed Logica est consideratio se in se colligens, seu nullum opus ad extra relinquens, ergo Logica est speculativa.*

NEC

NEC

XI.
Lectur. Lo-
pae esse
prium po-
p. 1. 1. 1.

Dico 3. Logica est scientia pure speculativa.

Ita Auctores quartae sententiae est etiam D. Augustini lib. 8. de Civit. Dei cap. 4. ubi docet Logicam esse contemplativam & partem Philosophiae, quem locum Nebridius à Mündelheim vidisse non debuit, cum tamen sic ab Authoribus passim citetur D. Aurelius, unde ille adfert aliam auctoritatem ejusdem sancti Doctoris, ex qua deducere intendit Logicam partim esse practicam, partim speculativam, verum tamen videtur mihi eadem auctoritas favere magis conclusioni propositae, nam ut eundem referat loco citato post multa de partitione Philosophiae dicta addit, Proinde Plato utrumq; jungendo (studium nimirum sapientiae activae & passivae) Philosophiam perfectissimè laudatur, quam in tres partes distribuit, nam moralem, quae maxime in actione versatur, alteram naturalem, quae contemplationi deputata est, tertiam rationalem, quae verum determinatur à falso,

Probatur Conclusio 3. tum auctoritate Aristotelis qui teste Laertio in ejus vita divisit Philosophiam contemplativam in Physicam & Logicam, tum ex Scoto q. 4. Prologi ubi postquam probavit praxin debere esse actum alterius potentiae ab intellectu tanquam absurdum infert, quod Logica esset practica, verba ejus sunt; Et si dicas unum actum intellectus extendi ad alium (scilicet alium actum intellectus) directum per illum, non propter hoc secundus actus erit praxis, ut modo loquimur, nec primus erit cognitio practica, quia alias Logica esset practica &c. haec Scotus in quibus supponit, licet non probet Logicam non posse esse practicam. Probatur Conclusio 3. Ratione 1. scientia practica adaequatè dividitur in activam & factivam, sed Logica non est

XII.

activa,

activa, nec factiva, ergo Logica non est practica, probatur I. p. Minoris, illa est factiva scientia, quæ relinquit post se opus aliquod externum, sed Logica non relinquit post se aliquod opus externum, siquidem Syllogismus non est opus externum, sed internum manens in intellectu, ergo. probatur etiam 2. p. mi. ex Philosopho, nam secundum illum activa versatur circa actiones quarum principium est electio, sed clarum est electionem esse actum voluntatis, & consequenter Logicam non posse esse activam, quia est de actibus intellectus. Nec valet dicere cum aliquibus, non esse opus scientiam agentem de electionibus esse practicam, cum posset speculative agere de electionibus, quia esto verum sit quod possimus agere de electionibus speculative, quantum ad veritatem, seu ut cognoscamus, & hoc merè per accidens, non tamen possumus agere speculative de electionibus quantum ad praxin, seu opus quod nos bonos reddat, cum talis actus primò liber sit, secundò laude, vel premio dignus esse debeat, quales sunt omnes actus morales.

XIII.

Probatur Conclusio ratione secundò: Finis practicae scientia opus est, speculative veritas, sed finis Logicae est semper veritas, ergo Logica est semper speculativa, probatur mi. quia si aliquando Logica haberet pro fine opus tunc maximè hoc fieret, quando agit de Syllogismo, sed nec tunc est, quia finis Syllogismi est veritas, ideò enim facimus Syllogismos ut per illos veritatem adipiscamur. Denique si Dialectica non esset speculativa, nullam in rerum natura scientiam habebimus speculativam, sed hoc non est admittendum, ergo nec valet dicere, ut dicunt aliqui ad scientiam practicam sufficere, ut unum actum intellectus dirigat per alium suum actum, bene vel male eliciendum, hoc inquam dici nequit, quia nulla est conclusio scientifica, quantumvis speculativa quam non precedat aliquis actus intellectus dirigens ipsam bene vel male eliciendam, & hoc tamen non obstante, Adversarij admittunt dari multas conclusiones speculativas, ergo hoc non sufficit.

XIV.

Dices Saltem actus intellectus imperatus à voluntate est praxis & alterius potentia actus ab intellectu, quia est voluntatis, ergo licet Logica consideret actus intellectus, adhuc erit practica. Sed contra est, Quia Logica agit de actibus intellectus secundum se, & non ut imperantur à voluntate, quòd si verò quandoq; tales actus à voluntate imperentur est merè per accidens, & voluntati quòd imperet, & actibus intellectus quòd imperati sint, nam esto non imperarentur, adhuc intellectus de eis ageret secundum se, Adde quòd non sufficiat ut actus intellectus sit quomodocumq; actus alterius potentia, sed quòd sit propriè alterius potentia etiam quoad subjectionem, id est, ne intellectus sit subiectum illius.

Instabis, Ideò ars domi factoria dicitur practica, quia dirigit constructionem domus à voluntate imperatam, ergo Logica dirigens constructionem Syllogismi faciendi à voluntate imperata, erit scientia practica. R. distinguendo ant. ideò dicitur practica, quia diri-

git &c. quæ directio est actus alterius potentia ab intellectu concedo: sed nego ant. & consequentiam, nam voluntas imperando constructionem Syllogismi non dirigit actum alterius potentia ab intellectu. Hinc

Ultimo Probatur Conclusio

XV.

Cum Pontio, Logica in nulla parte dirigit actum alterius potentia ab intellectu, quia in omnibus dirigit actum intellectus, ergo secundum nullam partem erit practica, sed si non est practica, debet esse speculativa ergo. Sed

Arguitur I. Contra Conclusionem

XVI.

congeredo plures autoritates Aristotelis, nam 1. Topicorum Logicam nõ vocat practicam vel speculativam, secundò 6. Metaph. cap. 1. speculativam dividit in Mathematicam, Phisicam, & Metaphisicam, nullam faciendo mentionem Logicae. tertio 1. Metaph. cap. 2. dicit scientiam speculativam esse propter se, sed Logica non est propter se, sed propter alias scientias, ergo. quarto 6. Metaph. distinguit speculativam à practica per hoc, quòd speculativa spectetur suum objectum, practica verò faciat, sed Logica facit suum objectum nempè Syllogismum, ergo. quinto 1. Rhet. cap. 1. ait, Dialecticam intentam ad opera quæ bene vel male fieri possunt, & 1. Priorum 2. ait Logicam non solum considerare debere generationem Syllogismi, sed etiam faciendi potestatem habere. Verum breviter ad has omnes autoritates R. & ad primam quidem & secundam dico eas esse ab autoritate negativa, & ideò nil sequitur, argumentum enim ab autoritate in naturalibus scientiis nihil concludit, non enim sequitur, non legitur quòd Aristoteles habuerit duas auriculas, ergo non habuit, & similiter ad tales autoritates responde. Ad 3. & quartum locum dico Aristotelem fuisse locutum de scientiis speculativis principalioribus, qualis non est Logica, & quando dicit ad scientiam speculativam spectare ut consideret suum objectum, verum asserit, dum verò infertur Logicam facere suum objectum scilicet Syllogismum, tunc id nego, nam Logica docens non facit, sed utens ut sepe dixi, quòd verò aliqui hinc inferunt futurum Logicam futuram perfectiorem scientiis practicis, quòd tamen fat absurdum videtur, R. verum id esse si consideretur modus quo in suum objectum fertur, non verò eam absolute spectando, unde tantum verum & absolute loquendo de scientiis speculativis principalioribus, quòd praesent practicis. Ad quintum locum dico, Aristotelem intelligendum esse ita, ut per bene vel male fieri non intelligat moraliter, sed speculative fieri, nec vel male sumit Aristoteles in propria & practica acceptione, ad autoritatem verò ex 1. Top. desumptam dico, quòd velit quòd etiam debeat habere faciendi potentiam suo modo, scilicet objective & idealiter, quòd non est propriè facere, sic verbi gratia etiam idea dicitur concurrere ad effectiorem domus, non propriè, sed tantum idealiter.

Arguitur 2. Ratione, Estq; potissimum fundamentum contrariae sententia; Habitus dirigens actus voluntatis est practicus, ergo & habitus dirigens actus intellectus erit practicus, antecedens concedunt omnes, consequentia

XVII.

quentia est optima. Verumtamen & negando consequentiam & paritatem, disparitas est, quia actiones voluntatis sunt actus alterius potentie ab intellectu, non sic actiones intellectus. Sed

Instatur Prudentia est habitus practicus, quia ipsa est directiva omnium virtutum, & dirigit etiam operationes intellectus aliquas que ad virtutes pertinent, ergo nulla solutio quod debeant actus esse alterius potentie ab intellectu. Sed & dist. ant. Prudentia semper est habitus practicus stricte dictus nego ant. laxè acceptus concedo, Imò universaliter concedi potest, operationes intellectus, ut à prudentia procedunt habere rationem praxis, quia ut fit dependent ab electione voluntatis, & sunt capaces erroris practici, ac proinde imputabiles in genere moris, non habent se autem ita ut dirigitur à Logica, quia non cadunt sub directionem Logicæ nisi ut sunt capaces erroris speculativi, scilicet falsitatis, & ideo non sunt praxæ, sed merè speculationes. Attamen contra hanc solutionem alioquin bonam

Urgetur cum Vasquez. Tum quia etiam in operibus Logicæ principium est electio, quia liberè fiunt, & voluntas movet intellectum ad suos actus sicut & cæteras potentias, ergo non solum Logica dirigit actus suos in genere speculationis, sed etiam in genere moris, & sic verè erit scientia practica, quia versatur circa opera quorum principium est electio, tum quia Aristoteles supra 1. Rhet. 1. id clarè insinuat & exprimit. Sed & hanc repliam non urgere, quia si aliquid probat, probat quoq; nullam esse scientiam speculativam, siquidem omnes actus cujuscuq; scientie fiunt vel saltem fieri possunt à nostro intellectu liberè, & mediante motione voluntatis, cum igitur dicit Aristoteles scientiam activam versari circa ea quorum principium est electio, intelligit de operationibus, quibus per se competit procedere ab electione, & tales sunt actiones virtutis moralis, omnes enim tales aut sunt elicti, aut imperati à voluntate ut operationibus intellectus, ut à Logica diriguntur merè per accidens convenit libertas, seu voluntatis imperium, quia antecedentèr ad quamcuq; voluntatis imperationem potest intellectus errare in suis actibus, & per regulas quas tradit à Logica dirigi, & ideo actus ejus quatenus à Logica diriguntur non sunt praxæ. Ad Aristotelem responsam jam est supra. Fateor tamen quòd Logica possit esse practica & speculativa; practica, quia dirigit operationes intellectus, speculativa in quantum demonstrat passionem de suo objecto, tam totali, quam partiali, imò absolute practica, nec hoc esset contra Scotum, quia ipse fateor actus intellectus imperatos à voluntate esse praxæ, extendendo nomen praxæos.

QUESTIO VII.

De Necessitate & utilitate Logica.

Logicam Ad alias scientias acquirendas plurimum esse utilem res est indubitata, quod patet ex multis encomiis quibus ab Authoribus passim afficitur, ut etiam teste Maffrio Ars artium, scientia scientiarum, ad omnia me-

F. Amanji Hermann Logica.

thodorum principia, viam habens appelletur, quod pluribus Magni Augustini testimoniis confirmatur libro 2. Doct. Christ. cap. 31. etenim ait, *Ad omnia genera questionum que in sacris literis sunt penetranda & dissolvenda, disputatio scientia plurimum valet, & cap. 37. Illa verò conclusio & definitio & divisio pars plurimum intellectorem juvat.* Lib 2. contra Crescon. cap. 2. *Sicut non curo utrum ea ipsa disputandi disciplina Dialectica vocetur, curo tamen quantum valeo nosse ac posse disputare, hoc est veritatem à falsitate in loquendo discernere, quia hoc nisi curavero periculosè errabo.* & lib. 1. cont. eundem cap. 13. *Quid est aliud Dialectica, quam peritia disputandi, quod ideo aperendum putavi, quia etiam ipsam mihi obicere voluisti quasi Christianè non congruat veritati, & ideo me Doctores vestri velut hominem Dialecticum merito fugiendum & cavendum potius quam refellendum, revincendumq; censuerunt & cap. 15. Cum enim nunquam desint qui per insidiosas captiones captant in eorum assensiones, ut ex eorum responsionibus concludant, unde illos vel in aperta falsitate deceptos rideant, vel occultam falsitatem deceptis persuadeant, Logica ad hoc inventa est.* Ex quibus testimoniis satis clarè liquet, quantæ utilitatis sit Logica. Verumtamen exinde non colligitur etiam esse tantæ necessitatis quin sine ea alias haberi possint scientiæ, hinc quaeritur quàm necessaria ipsa sit, & sermo est de Logica artificiali (nam naturalem esse simpliciter necessariam unanimes est consensus, quotiescuq; etenim ex præmissis aliqua consequentia deducitur necessarium est, ut semper judicium vel formale, vel virtuale, de bonitate consequentiæ intercedat, quod judicium per Logicam fit naturalem. Notandum ergo *Necessarium* impræsentiarum dupliciter sumi posse, uno modo *absolute & simpliciter* sine quo alterum hic & nunc simpliciter haberi non potest, alio modo *secundum quid* & est illud quod licet non sit necessarium simpliciter ad esse, est tamen necessarium ad melius esse. *Necessarium* simpliciter duplex est, physice & moraliter, physice necessarium est illud sine quo aliquid esse vel fieri non potest per naturæ vires aut secundum ordinem naturæ, sic ut quis acquirat calorem, debet esse virtus calefactiva & applicatio: necessarium moraliter, est sine quo aliquid quidem fieri posset, sed non sine magna difficultate; sic dicitur homo necessario incidere in venialia peccata, seu esse impossibile ei illa vitare, quibus præmissis ad quaestionem

Dico I. *Logica non est absolute & simpliciter necessaria ad alias scientias acquirendas.* Hæc est

Scoti. 2. Met. 12. Et etiam D. Augustini. lib. 2. de Doct. Christ. cap. 37. ubi postquam dixisset Logicam plurimum intellectorem juvare, subiungit *quanquam plerumq; accidat ut facilius homines res eas assequantur quam talium præceptorum notissimas & spinosissimas disciplinas, ex quibus verbis clarè constat eam non esse absolute & simpliciter necessariam.* Item Clemens Alexandrinus Logicam comparat sepi, *qua licet arboros fructuq; non egeant ut sint, per illam tamen tuti sunt.* Prob. 2. Ratione; Ut scientiam aliquis sibi comparèt satis est quòd principia penetret, indèque per naturales formas differendi conclusiones deducat,

Necessarium duplex.

II. *Logica non est absolute necessaria ad alias scientias.*

K cat,